

ОСНОВНІ ЗАХОДИ ПОДОЛАННЯ ДИСПРОПОРЦІЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Л.Є.Сімків, к.е.н., доцент

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
м.Івано-Франківськ

Існування глибоких диспропорцій у соціально-економічному розвитку регіонів ускладнює проведення ефективної політики соціально-економічних перетворень, гальмує формування внутрішнього ринку товарів і послуг, загострює економічну кризу, підвищує диференціацію соціуму. Саме на вирішення таких проблем зорієнтовані соціально-економічні реформи, що проводяться в Україні.

Зміщення акцентів державної політики з централізованого управління на регіональний рівень, яке супроводжується передачею владних повноважень органам місцевого самоврядування та органам регіонального управління, відкриває широкі можливості для забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів України. Однак, існування значної міжрегіональної диференціації умов такого розвитку свідчить про те, що вони практично не використовуються сьогодні як на державному, так і регіональному рівнях [1, с.14].

Перехідні процеси в Україні мали неконтрольований характер, що проявляється у відсутності системних заходів державної регіональної політики щодо зменшення регіональних диспропорцій, і як наслідок невизначеності шляхів і засобів регіонального розвитку, завуальованості соціально-економічної сутності перетворень. Все це сприяло погіршенню соціальної структури суспільства і його подальшій поляризації, звуженню соціально-економічного потенціалу та зростанню ризиків нестабільності [2, с.21]. Додамо, що існуючі відмінності у рівнях соціально-економічного розвитку регіонів мають істотний вплив не тільки на темпи реформування кожного регіону зокрема, на умови в яких здійснюється реформування країни в цілому, але й на вибір стратегії управління регіональним розвитком.

Найбільш вагомий внесок у вивчення сучасних проблем регіонального розвитку здійснили такі вчені як: З. Варналій, В. Гесць, Б. Данилишин, Б. Лавровський, Д. Лук'яненко, А. Мокій та ін. У працях цих науковців розглянуті принципи формування та реалізації регіональної політики держави, досліджуються територіальні соціально-економічні диспропорції, шляхи їх усунення та зменшення негативних наслідків на регіональний розвиток. Проте значна кількість публікацій, присвячена цим питанням, тільки підтверджує необхідність подальших досліджень, оскільки диспропорції в будь-якому суспільстві можуть бути джерелом не лише соціальної, але й політичної нестабільності та провокувати протистояння регіонів. Тому цілком очевидно, що серед головних проблем, що потребують

вирішення щодо подолання диспропорцій у соціально-економічному розвитку регіонів можна назвати наступні: відсутність досвіду в здійсненні ефективної регіональної політики як на державному, так і на місцевому рівні; слабка залученість органів місцевої влади до подолання існуючих територіальних диспропорцій; невизначеність розподілу повноважень між різними рівнями влади; відсутність належної законодавчої бази для здійснення регіональної політики тощо.

Органи регіонального управління та місцевого самоврядування стають головними суб'єктами реформування соціально-економічного розвитку регіону. Регіональний підхід радикально замінює традиційну вертикальну схему державного управління на горизонтально-вертикальну і навіть на горизонтальну. На зміну жорсткій управлінській підпорядкованості областей та міст урядовому центрові приходить оптимальна господарська взаємодія регіонів у рамках єдиної загальнодержавної соціально-економічної системи. Для цього необхідна відповідна науково-методологічна та нормативно-законодавча база, яка б надавала регіонам права самостійно розробляти економічну стратегію розвитку, користуватись довір'ям з боку держави у проведенні інвестиційної, фінансово-кредитної, структурної, демографічної, соціальної, економічної та національної політики [3, с.69].

Проте, не слід забувати, що ринкові механізми не завжди виявляються здатними подолати існуючі регіональні відмінності в рівнях соціально-економічного розвитку, тому, у всіх розвинутих країнах ринковий механізм доповнюється інструментами державного регулювання, співвідношення яких залежить від завдань, що мають бути вирішені на конкретному етапі [1, с.288].

Таким чином, для ефективного соціально-економічного розвитку регіонів, подолання існуючих територіальних диспропорцій необхідними є державне регулювання, легітимність, регіональна ініціатива і регіональне виконання, конкретно-цільовий характер заходів, що розробляються, системний підхід з врахуванням всіх видів і методів державної підтримки конкретного регіону, відповідальність і контроль, орієнтація на програмно-цільові методи вирішення проблем в умовах трансформаційних суспільних відносин.

Ринкові перетворення в Україні було обмежено реформуванням виробничих відносин (приватизацією, роздержавленням, демонополізацією), а науково-технологічне вдосконалення виробництва, зміни структури економіки залишились осторонь, хоча без них неможливий успішний розвиток країни [4, с.6]. Незважаючи на перехід України до інноваційно-інвестиційної моделі економічного розвитку, основу якої складають інновації та інвестиції у високотехнологічних виробництвах, до цього часу у структурі промисловості регіонів зберігається домінування старих технологічних укладів та виробництва продукції з низькою доданою вартістю [5, с.33]. Такий економічний розвиток України не сприяє досягненню сталого

економічного зростання, зменшенню диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів, подоланню депресивного стану окремих територій та підвищенню добробуту населення.

Наявність значних територіальних нерівностей у соціально-економічному розвитку регіонів вимагає вдосконалення державної політики у сфері регіонального розвитку, відповідних їй правових, організаційних, економічних механізмів та розробки комплексу заходів:

- забезпечення ефективного використання регіонального потенціалу на основі реальної його оцінки, що дозволить нейтралізувати слабкі сторони соціально-економічного розвитку та активізувати сильні;

- розробка та прийняття нормативних документів, які б не тільки регулювали регіональну політику, а й забезпечили її децентралізацію, а це, в свою чергу, призведе до ефективного соціально-економічного розвитку регіонів та зменшення існуючих диспропорцій;

- визначення регіонами довгострокової стратегії соціально-економічного розвитку, розробка та виконання програм регіонального розвитку з врахуванням можливостей кожного регіону;

- проведення структурної перебудови регіонів та створення умов розміщення виробництва в економічно відсталих регіонах, що забезпечить сталий розвиток;

- розробка та практична реалізація системи регіональних стимулів, що створить умови більш повного використання ресурсів регіону з метою підвищення ефективності його діяльності;

- підвищення ділової та інноваційної активності, на основі взаємодії органів місцевого самоврядування, промислових підприємств і економічно активного населення, що забезпечить розвиток інфраструктури регіону, ринку товарів і цінних паперів;

- підвищення інвестиційної привабливості регіону, що сприятиме впровадженню інноваційних технологій та методів вирішення соціально-економічних проблем регіонального розвитку;

- забезпечення соціальної консолідації з метою мінімізації соціальних наслідків реструктуризації економіки регіону;

- посилення регіональної свідомості населення, що дасть можливість реалізувати його потенціал та забезпечить участь територіальної громади в управлінні регіональним розвитком.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: Монографія /За ред. З.С. Варналя. – К.: Знання України, 2005. – 498 с.
2. Кулик В.В. Сучасні проблеми удосконалення державного регулювання соціально-економічних процесів /Кулик В.В. // Бізнес інформ, 2011, №5. – с. 21-23.
3. Національна стратегія розвитку «Україна – 2015». – Київ, 2008. – С. 72.
4. Чухно А. Інституціоналізм: теорія, методологія, значення /А.Чухно // Економіка України. – 2008. – №7. – с.4-12.

5. Пирог О.В. Стратегічні перспективи економічного розвитку національної економіки України /О.В.Пирог //Бізнесінформ, 2011, №11. – с. 32-34.

Екологічний менеджмент у загальній системі управління : збірник тез доповідей Тринадцятої щорічної всеукраїнської наукової конференції, м. Суми, 17-18 квітня 2013 р. / Відп. за вип. О.М. Теліженко. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 131-133.